

ВІДГУК
офіційного опонента – доктора педагогічних наук, професора
Крамаренко Алли Миколаївни
про дисертацію Упатової Ірини Петрівни
«Теорія і практика методичної підготовки майбутніх учителів
початкової школи», подану на здобуття наукового ступеня доктора
педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної
освіти

Нова українська школа ставить перед закладами вищої освіти багато проблем, які потребують негайного вирішення і разом з тим реформування процесу навчання студентів як майбутніх фахівців. Оскільки зміни почались з початкової освіти, тому, не менш важливим сьогодні стоїть питання підготовки майбутніх учителів початкової школи, здатних якісно та ефективно реалізовувати завдання, визначені Державним стандартом початкової освіти. В умовах сучасних змін в сфері освіти саме методична підготовка майбутнього фахівця початкової ланки освіти потребує посиленої уваги, оскільки на практиці здійснюється навчання молодших школярів за відповідними держстандартами (2011, 2018), що й обумовило вибір теми дослідження дисертантом.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій,
сформульованих у дисертації

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджується результатами дослідження, здійсненого дисертантом, і в цілому не викликає сумніву.

Об'єкт і предмет дослідження адекватні меті та завданням роботи.

І.П. Упатова на високому науковому рівні обґрунтувала вибір теми, визначила мету, завдання, методи дослідження.

Слід підкреслити, що автором проаналізовано значний масив наукової, навчально-методичної літератури, а також навчальні плани, програми професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи й планів роботи з молодими вчителями у післядипломній освіті педагогів. Вражає фактологічна і практична насиченість змісту дисертації, яка побудована на історико-педагогічній базі.

Обґрунтованість і достовірність отриманих результатів дослідження і його висновків обумовлені теоретико-методологічними позиціями, застосуванням комплексу взаємодоповнюючих методів наукового пошуку.

Оцінка змісту та завершеності дисертації

Обґрунтованою і логічною є структура дисертації, яка презентована вступом, чотирма розділами, спрямованими на досягнення поставленої мети, висновками до розділів, ґрунтовними загальними висновками, списком використаних джерел, додатками, що відповідає вимогам до дисертаційних досліджень на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук.

Кожний із розділів характеризується певним внеском у розвиток теорії і практики професійної освіти, зміст роботи логічний і послідовний, простежує проблему становлення методичної роботи як вчителів-практиків, так і майбутніх учителів у педагогічних ЗВО.

Наукова новизна та теоретичне значення одержаних результатів дослідження

Дисертація презентує високий рівень наукової новизни, де автором уперше теоретично обґрунтовано, розроблено й експериментально перевірено систему методичної підготовки майбутніх учителів початкової школи, що передбачає цілеспрямовану організацію процесу професійної підготовки студентів та реалізується шляхом взаємодії методологічно-цільової (визначає мету, концептуальні засади, принципи здійснення методичної підготовки), структурно-змістової (розкриває зміст структурних компонентів методичної підготовки – мотиваційно-цільового, когнітивного, методично-діяльнісного, аналітико-результативного), технологічної (відображає реалізацію процесу методичної підготовки на підготовчому, мотиваційно-орієнтаційному, змістово-практичному й контрольному-коригувальному етапах) та діагностичної (передбачає педагогічну діагностику процесу методичної підготовки) підсистем із урахуванням умов (методично-діяліснє наповнення професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи, створення сприятливого освітньо-методичного середовища, забезпечення науково-методичної підтримки процесу методичної підготовки), що впливають на ефективність здійснення означеної підготовки.

Дисертантом досить чітко представлено роль і значення методологічних ідей і положень історичного, системного, особистісно-діяліснєго, компетентніснєго, інтегрованого, середовищного, фасилітаційного, акмеологічного підходів для дослідження й розв'язання проблеми методичної підготовки майбутніх учителів початкової школи.

Вважаємо, що досить повно автором уточнено суть феномена «методична підготовка майбутнього вчителя початкової школи» як цілеспрямованого керованого процесу набуття методичної компетентності, тобто інтегрованого особистіснєго утворення, що відображає теоретичну та практичну готовність педагога до здійснення професійно-методичної діяльності (усвідомлена, планомірна й неперервна робота педагога, що передбачає вивчення досягнень психолого-педагогічної науки, використання сучасних педагогічних технологій, методик, прийомів і способів ефективного навчання й виховання молодших школярів; узагальнення й упровадження передового педагогічного досвіду, збагачення власного методичного досвіду; удосконалення методичної майстерності в процесі самоосвіти, розвитку методичної активності, рефлексії та творчості); зміст її структурних компонентів і сукупність функцій (орієнтаційно-стимулювальна, дидактично-професійна, продуктивно-процесуальна, розвивально-виховна, діагностично-корекційна); класифікацію основних груп методичних знань (нормативні, загально-педагогічні, предметно-методичні, технологічно-методичні, знання про педагогічний менеджмент) та методичних умінь (гностичні, проєктивні, організаторсько-виконавські, творчо-рефлексивні), якими має оволодіти майбутній учитель початкової школи в процесі його методичної підготовки; діагностико-критеріальну базу педагогічного моніторингу процесу методичної підготовки майбутнього вчителя початкової школи за мотиваційним, дидактично-методичним і діяліснєним критеріями;

– конкретизовано поняття: «методична майстерність», «методичне мислення», «методична рефлексія»;

– подальшого розвитку набуло відтворення генези ідей методичної підготовки вчителя, форм і методів організації навчально-пізнавальної, громадсько-виховної, науково-дослідної, самоосвітньої діяльності студентів, спрямованої на методичну підготовку майбутніх учителів початкової школи.

Практичне значення результатів дослідження

Не викликає сумніву практичне значення одержаних результатів дослідження, яке полягає в тому, що теорія та методика професійної освіти збагатяться ефективною теоретико-методологічною концепцією випереджального методичного навчання.

Застосування теоретичних положень і висновків щодо організації процесу методичної підготовки майбутніх учителів початкової школи у педагогічних закладах вищої освіти знайшло відображення в монографії, навчальних і методичних посібниках, методичних рекомендаціях та системі методичних семінарів для молодих учителів, навчальних програмах теоретичної та практичної підготовки вчителів початкової школи, позааудиторних заходах методичного спрямування.

Цінним є те, що теоретичні положення, практичні напрацювання, результати дослідження викладені в дисертації, монографії, програмах спецкурсів, методичних рекомендаціях «Форми організації освітнього процесу та види навчальних занять: методика підготовки та проведення»; рекомендаціях для проходження педагогічної практики й позааудиторних заходах методичного спрямування і можуть бути використані в освітньому процесі педагогічних закладів вищої освіти для вдосконалення методичної підготовки як майбутніх учителів початкової школи, так і учителів із різних предметів; активізуватимуть діяльність науково-педагогічних працівників.

Принагідно слід відзначити вміння автора узагальнювати й систематизувати дослідницький матеріал.

Вірогідність результатів дослідження

Вірогідність одержаних автором наукових результатів не викликає сумніву, оскільки вони забезпечені науковими підходами до реалізації системи методичної підготовки майбутніх учителів початкової школи, а отримані результати цілком адекватні суті та конкретним завданням дослідження.

Одержані дисертантом результати достатньо переконливо представлено у висновках до розділів та загальних висновках, які відповідають найважливішим положенням рецензованого дослідження та поставленій меті.

Матеріали дисертації пройшли необхідну апробацію, обговорювалися на Міжнародних, Усеукраїнських, регіональних наукових конференціях.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях

Основні наукові положення та результати дослідження відбито в 55 працях (із них 45 – одноосібні), серед яких: 1 монографія (одноосібно), 2 навчально-методичні посібники (у співавторстві), 2 брошури методичних рекомендацій, 2 авторські навчальні програми спецкурсів; 25 статей у провідних наукових виданнях, із них у вітчизняних фахових виданнях – 21 (4 статті – у виданнях, що

входять до міжнародних наукометричних баз), 4 статті у зарубіжних наукових періодичних виданнях; 23 (із них 8 – у співавторстві) – у збірниках матеріалів і тез доповідей на науково-практичних конференціях, які з достатньою повнотою відбивають основні положення й висновки дисертації, праці цілком відповідають встановленим вимогам.

Виклад матеріалу в дисертаційній роботі логічний та послідовний, має науковий характер та прикладне значення. Для тексту роботи характерними є змістова завершеність, цілісність і зв'язність, вміле апелювання фактами.

Обсяг і зміст дисертації показують, що робота є самостійним дослідженням, виконаним на високому науковому рівні, і свідчать про професійну зрілість автора, який має нестандартне мислення і вміє самостійно працювати, аналізувати та узагальнювати накопичений матеріал, робити висновки.

Підкреслюючи достовірність наукових здобутків дисертантки, доцільно в контексті наукової полеміки висловити такі зауваження та побажання:

1. Дисертантка досить повно висвітлює проблему методичної підготовки майбутніх фахівців початкової ланки освіти, проте, вважаємо, що доцільно було б зосередити увагу на докторських дослідженнях (Олени Будник, Вікторії Желанової, Ольги Комар, Олени Лінник, Світлани Литвиненко, Мар'яни Марусинець, Зиновія Онишківа, Інни Осадченко, Ольги Сороки, Світлани Стрілець та ін.), в яких представлено авторське бачення проблеми готовності зазначених фахівців.

2. У підрозділі 3.1.2 наукової роботи визначено педагогічні умови, що забезпечують успішне функціонування системи методичної підготовки майбутніх учителів початкової школи. Робота значно б виграла в методичному плані, як би містила аналіз чинників, які здійснюють негативний вплив на формування методичної компетентності в умовах функціонування розробленої системи, а також, бажано було б, визначити способи нейтралізації цих негативних впливів на підготовку студентів до методичної діяльності в закладах загальної середньої освіти.

3. У роботі не досить чітко розмежовується зміст методичної підготовки майбутніх учителів початкової школи відповідно освітнім ступеням «бакалавр», «магістр». Порушуючи проблему модернізації освітнього процесу у ЗВО, варто було б більше зосередити увагу на освітньо-професійних програмах з підготовки майбутніх фахівців.

4. Порушуючи проблему ефективності підготовки вчителів до здійснення природознавчої освіти в початковій школі, бажано було б проаналізувати навчально-методичні посібники Олени Біди, Олени Лінник, Лесі Височан та ін., які структуровано відповідно діючим держстандартам.

5. Дисертантка недостатньо критично проаналізувала сукупність недоліків, що гальмують впровадження інноваційно-методичних технологій навчання студентів. Це сприяло би поглибленню висновків щодо впровадження розробленої системи методичної підготовки майбутніх учителів.

6. Порушуючи проблему впровадження Нової української школи, робота значно б виграла, якщо дисертантка акцентувала б увагу на змінах у цілому та в природознавчій галузі зокрема, а саме доцільно зазначити про впровадження інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації

Зміст автореферату повністю відповідає основним положенням дисертації. достатньо повно охоплює усі складові наукової праці.

**Висновок про відповідність дисертації вимогам
«Порядку присудження наукових ступенів»**

На основі вивчення поданої роботи можна дійти висновку, що дисертаційна робота Упатової Ірини Петрівни «Теорія і практика методичної підготовки майбутніх учителів початкової школи» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, яка має вагомое теоретичне й практичне значення для педагогіки вищої школи, практичної підготовки майбутніх учителів, максимально вирішує проблему методичної підготовки майбутніх учителів початкової школи, заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам МОН України пп. 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами від 19.08.2015 року, Постанова Кабінету Міністрів України № 656), а її автор – Упатова Ірина Петрівна – заслуговує присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри початкової освіти

Бердянського державного педагогічного університету

 Крамаренко А. М.

Підпис А. М. Крамаренко засвідчую:

кандидат педагогічних наук, доцент,
секретар вченої ради Бердянського
державного педагогічного університету

 Попова О.І.

Підпис
засвідчую
Стандартний індексатор відділу кадрів

